

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum

0106 OSLO
NORGE

Deres ref.:
18/00123-5 ha769

Vår ref.:
12-00023 AH

Arkiv nr.:
615

Dato:
9. april 2018

Høringssvar - Justering av hovedgudstjenesten og alminnelige bestemmelser

Vi takker for invitasjonen til å levere høringssvar i denne saken. Nedenfor finnes våre svar på spørsmålene i høringsdokumentet samt en kort betraktning rundt gudstjenestens hoveddeler.

1a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og i Den norske kirke?

Det er vårt inntrykk at gudstjenestereformen har ført til generelt større engasjement rundt gudstjenesten, styrket bevisstheten om musikkens plass i liturgi og menighetsliv og økt liturgisk bevissthet hos enkelte. Reformen har på den annen side hatt en del omkostninger. Jevnt over har gudstjenestereformen skapt mye uro. De som er trukket inn i arbeidet gjennom tjeneste som medliturger eller gudstjenestegrupper er kanskje blitt mer bevisste, men det finnes også eksempler på kirkegjengere som enten er likegyldige eller negative til alle endringene. Særlig er det kritikk mot at stedegengjøringen har gått alt for langt og at man ikke kjenner seg igjen i gudstjenesten fra menighet til menighet. Dette gjelder både den liturgiske musikken og variasjonene i det liturgiske forløp. Reformen har ført til stor arbeidsbelastning på de ansatte. Ikke minst utprøvningsfasen oppleves nå i ettertid som unødvendig belastende. Reformen har vært svært krevende for vikarer, og har ført til at ansatte kirkemusikere, kirketjenere og andre har måttet drive utstrakt opplæring av disse. Noen prester velger å se bort fra lokale liturgivedtak på «sine» gudstjenester.

Selv om KIFO kan vise til at det er økt sammenheng mellom antallet frivillige i gudstjenesten og vekst i gudstjenestelivet, er det likevel ingen grunn til å si at reformen har bidratt til økning i gudstjenestesøkningen på landsbasis.

1b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

Økt fokus på liturgiske spørsmål og formalisering av gudstjenestegrupper i menigheten hvor både prest og kantor deltar har vært positivt. Reformen har økt kompetansen om liturgiske spørsmål på sentralkirkelig nivå. Kursing av ansatte i reformen har også vært positivt. Økt

grad av involvering har også medført klarere forventninger til gudstjenesten. Det er positivt at reformen har bidratt til utvikling av ny liturgisk musikk, men både omfanget av det musikalske materialet og forutsetningene for å gå inn i det på en ordentlig måte, har vært kritikkverdig. Prosessen har vært håndtert dårlig, og har medført sløsing med både tid og ressurser

Gudstjenestereformen fører med seg økte krav til kirkemusikeren om å være en tydelig og kompetent veileder og fagperson for menighetsråd og stab i musikalske spørsmål. Bredden i musikalske uttrykk er blitt større, og kravene om stilistisk kompetanse i ulike sjangere er økt - den liturgiske musikken er ikke på samme måte som tidligere normgitt. Noe av dette kan være frigjørende og inspirerende, andre kan oppleve det negativt. Kirkemusikere er ulike, både med hensyn til kompetanse og preferanse. Samtidig stilles det krav til å beherske nye musikalske uttrykk. Dette, i tillegg til rollen som pedagog og rådgiver, setter press på kirkemusikere som enten bare har en deltidsstilling eller som allerede har mer enn nok å gjøre i full stilling. Reformen krever, sagt på en enkelt måte, at kirkemusikeren skal være langt mer enn en «spillemann».

Vi har et inntrykk av at reformen også har tydeliggjort et klaseskille mellom ressurssterke menigheter i sentrale strøk og distriktsmenigheter som mangler ressurser. De siste er ofte avhengige av hyppige vikariater og mangler frivillighetskorps til liturgigrupper og medliturger. Slik kan de kan fort framstå som «tapere» sammenliknet med de «flinke» kirkene i sentrale strøk.

1c: Hvilke av de momentene som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestearbeidet fremover?

Vi merker oss at gudstjenesteundersøkelsene viser at svært mange fremhever kirkemusikken som berikende. Med tanke på at store deler av musikken fremdeles har basis i den kirkemusikalske tradisjonen med bruk av orgel og kor, skulle det gi trygghet for at også denne tradisjonen har oppslutning i menighetene ved siden av ønsket om en større sjangerbredde.

Forskning og erfaring fra mange menigheter viser at involvering har fungert godt. Også her er forskjellene store. Det må fremheves at ansvaret for involvering skal gjelde *alle* med hovedansvar i gudstjenesten. Samtidig krever utstrakte forventninger til gudstjenestearbeidet økte ressurser og andre prioriteringer av de ansatte. Involvering lar seg også vanskelig forene med bruk av vikarer i gudstjenestens nøkkelposisjoner. Korene er svært gode ressurser inn mot gudstjenestearbeidet; Både barn, unge og voksne har vært dette - lenge før gudstjenestereformen ble satt i gang.

Stedegjengjøring har generelt ikke fungert så godt. På sitt mest positive har den ført til at det samiske og kvænske perspektivet er blitt hevet over det lokale og beriket kirken med nytt materiale i salmebok og liturgiske ledd. Framover bør man prøve å få fram materiale fra hele landet som en ressurs for hele kirken.

Etter vår mening er gjenkjennelse viktigere enn fleksibilitet. Kirkemusikerne har muligheter til å sette ulikt preg på gudstjenesten fra gang til gang, samtidig som menigheten kan føle trygghet i gjentakelsene i det vanlige liturgiske forløpet.

1d: Hvilke behov ser dere for et mer variert gudstjenesteliv med ulike former for gudstjenester?

Hovedgudstjenesten bør være stabil med mulighet for enkle, kortere familievennlige gudstjenester. Andre typer gudstjenester av mer «eksprimenterende karakter» bør hovedsakelig legges til tidspunkter utenfor hovedgudstjenesten. Disse vil også i større grad kunne samle folk på tvers av menighetene.

Høringsspørsmål 2: Mener dere at det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas (jf. Alminnelige bestemmelser)? Hva bør endres?

Hvis valgmulighetene begrenses, og man må holde seg til faste rammer i større grad enn ved starten av reformen, bør prostene kunne være godkjenningssinstans for grunnordningen. Prosten kan eventuelt støtte seg til annen fagkompetanse i prostiet, eller få råd fra bispedømmet. Det viktigste er at menighetsrådet vedtar ordningen etter innstilling fra gudstjenesteutvalget.

Høringsspørsmål 3e: Er dere enige i at samlingsbønnen ikke lenger blir obligatorisk, men et valgfritt ledd?

Ja

Høringsspørsmål 3 f: Har dere endringsforslag eller kommentarer til leddet syndsbekjennelse i høringsforslaget?

Vi støtter forslaget til leddet syndsbekjennelse og proklamasjonen som innledning til denne. Vi støtter også å gjøre Kyrie-leddet obligatorisk og de to hovedformene. Det samme gjelder Gloria-leddet.

Høringsspørsmål 3i: Er dere enige i at ledd 8 Dagens bønn blir obligatorisk i alle hovedgudstjenester, og ikke et valgfritt ledd?

Vi støtter at dagens bønn gjøres obligatorisk. Dette betinger at samlingsbønnen gjøres valgfri. Hvis dagens bønn erstatter samlingsbønnen bør det åpnes for at denne kan bes av medliturg.

Høringsspørsmål 3 j: Gi eventuelt andre kommentarer til høringstema 3?

Vi støtter presiseringen av at kirkerommet skal være åpent for bønn før gudstjenesten, og mener samtidig det er viktig at det legges til rette for stillhet. Dette handler både om at øvelser i kirken må være avsluttet i rimelig tid, men også om kultur for prating før gudstjenesten tar til. Vi støtter også forslaget om kortfattede kunngjøringer i forkant av gudstjenesten. Likeledes støtter vi forslaget om at menigheten står under inngangssalmen. Ordet «hilsen» støttes, men vi mener det kan være valgfritt om menigheten fortsatt skal bli stående under denne eller setter seg etter inngangssalmen. Om menigheten skal bli stående, setter dette, som det påpekes, krav til både stringens og kortfattethet i hilsenen.

Høringsspørsmål 4: Har dere endringsforslag eller kommentarer til hoveddel II. Ordet?

Vi støtter ikke forslaget om å ta bort menighetssvaret «Gud være lovet». Det bør heller fortsatt være valgfritt av hensyn til de menighetene som har innført dette. Innarbeiding av slike ledd tar erfaringsmessig lang tid. Forslaget om korsang mellom lesningene støttes. Det bidrar både til variasjon og integrerer samtidig koret i liturgien. Vi støtter forslaget til fast «hallelujaomkved» samtidig som det åpnes for alternativer i fastetiden. Det er viktig at det gis en veiledning i hvordan dette leddet brukes, slik at det framgår tydelig at dette har sammenheng med evangelie-lesningen. Eventuelt kan man innlede evangelieomkvedet med «La oss høre dagens evangelium». Det må dessuten presiseres bedre at høytidsverset skal synges som respons og ikke etter den tradisjonelle innledningen til prekenen. Det er også uklart om det er tenkt at man kan bruke høytidsvers med innledning i tillegg til hallelujaomkved /annet svarledd eller salme. Vi gir vår tilslutning til punktene 4 d-i.

Høringsspørsmål 5a: Kommenter gjerne nattverdpraksisen i menighetene i dag med tanke på særkalk og/eller intinksjon og med tanke på mottakelse av nattverd stående eller knelende på alterringen/altersranken?

Stående mottakelse av nattverden med intinksjon har senket terskelen for deltakelse. Det bør fortsatt være mulighet for ulike former for nattverd - knelende og stående, med eller uten intinksjon. Det er på dette punktet i liturgien hvor lokal praksis kommer sterkest til uttrykk. Samtidig bør det ikke skapes tvil om at mottakelse av elementene ved intinksjon er en fullverdig nattverd.

Høringsspørsmål 5b: Gi gjerne kommentarer til valgene av ordene som er foreslått.

Vi støtter bruk av «din herlighet». Det er viktig at det tydeliggjøres hva som er gjeldene. Vi støtter også at ordet «legeme» erstattes av «kropp» og mener samtidig at det holder med to utdelingsformer « Dette er Jesu legeme» eller «Kristi kropp, gitt for deg». Både «kalk» og «beger» er gammelmodige begreper. For en sungne tekster betyr overgang fra «kalk» til «beger» at man får en stavelse mer som skal løses musikalsk. Vi støtter likevel at ordet «kalk» erstattes av «beger».

Høringsspørsmål 5c: Er dere enige i at takkofferet inngår i nattverdliturgien, og ikke i forbønnsleddet?

Ja

Kommentar til 5d:

Praksis under Verba er ofte ulik. Vi mener en klargjøring av hvilken vei presten skal stå under ulike forhold hadde vært på sin plass.

Høringsspørsmål 5e: Har dere kommentarer eller endringsforslag til ledd 19 og 20 i høringsforslaget?

Vi støtter vurderingene

Høringsspørsmål 6: Gi gjerne kommentarer eller endringsforslag til nattverdbønnene?

Vi støtter forslaget og hilser flere nattverdbønner velkommen.

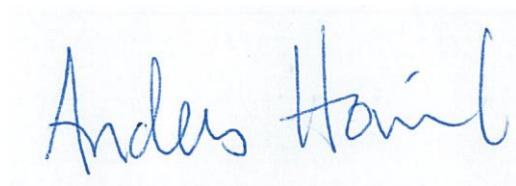
Hørings spørsmål 7: Har dere kommentarer eller endringsforslag til hoveddel IV. Sendelse?

Vi støtter forslaget om at menigheten står under siste salme. Blant alternativer til utsendelsesord kan «Gå i Guds fred. Lev i Guds nåde» tas inn. Dette brukes i flere menigheter.

Om gudstjenestens hoveddeler

Avslutningsvis vil vi komme med en betraktning rundt at man går fra en deling på fem til fire i gudstjenestens hoveddeler. Der hvor forbønnshandlingen tidligere var en egen hoveddel er den nå regnet som en inn under ord-delen. Vi kan forstå begrunnelsen, blant annet ut fra det økumeniske perspektiv. Samtidig mener er dette brudd med forbønnens historisk framskutte plass som selvstendig ledd i gudstjenesten. I tillegg til forelegget i tradisjonen kan det oppleves at forbønnens betydning i menighetens og den enkeltes liv svekkes ved å sløyfe den som hoveddel. Forbønnen kan sies å ha et annet perspektiv og en annen retning enn orddelen for øvrig: Mens Ordet kommer til oss fra Gud, er jo forbønnen vår henvendelse til Gud, med våre ord, med våre erfaringer, med våre liv. Den er like mye handling som ord; Lystening, kneling på alterringen, håndspåleggelse og barn som skriver og tegner bønner.

Med vennlig hilsen
Musikernes fellesorganisasjon
Forbundet for utøvende kunstnere og pedagoger

Anders Hovind
nestleder